

acondicionado, *asper*», que en deu ser derivació retrògrada. En conclusió és més probable que es tracti d'*ombra*, si bé amb influència semàntica de *malamorós* i *malhumorad*, sobretot en Alcover, o en certs moments de la seva obra, amb la seva coneguda tendència a deixar-se desviar, en l'ús dels seus mots, per etimologies populars o prejutjades.

Malanat, *malanada* 'desgraciat'. Sense negar que va ser interpretat com a compost de *anar*, i anexas al grup de *malanança* i *malanant* —i potser des de molt antic; cf. els exemples medievals d'*AlcM*—, com sigui que ni *anar* és verb transitiu ni *anat* ha tingut ni té existència nominal, el punt de partida degué ser més aviat *mala nat* 'nat en mala hora' > 'malaurat', que és també com ho percebien encara els escribes medievals: «Titus entrà en la ciutat / --- / gent van rocegar / e degolar e 'speceyar: / a morts diverses són liurats / los desastrucs e *mala nats*, / e de molts quatre parts faïen / ---», *Lleg. Rim. Sevilla*, v. 981. Avui resta molt viu a les Balears: «—Déu te perdon, *malenada*, / Déu te perdon ton pecat, / es sol te té enlluernada / y no veus la veritat», Victòria Penya, c. 1855 (JMBover, *BiEscrBal.* II, 94.5.1); veg. la cita de l'Arx. Lluís Salvador (p. 147, a *VORM*), i en les rondalles i escrits tots d'AMAlcover: «aquella allota --- veu aquella *malanada*, se'n compateix, s'hi acosta i li allarga sa mà», «amb aquest sistema tots els fills de la Pàtria, els més petits y *malanats*, poden contribuir poderosament an aquesta obra magna» (BDLC XVI, 129; I, 20; VII, 391).

I no menys entre els menorquins: «Tu rai, Tònia, que hem vingut per curar-te; jo som es *malanat*, qui no tenia res qui em fes mal!», Ruiz i Pablo (*Nov. Men.*, 84); «*malanat* de llauradó / que no contra ses voreres: / es blat li torna porgueres, / i sa farina, segó», «Diu que 's Sol surt per tothom, / i per jo mai ha surtit: / de tant *malanat* que som / fins es Sol me té avorrit», Camps Merc. (*Folk. Men.* I, 141, 140, i encara I, 336).

Malmarmat 'peix vermell, que s'ha de pelar, perquè té una mena de closca' (d'on el nom català, i el científic *cataphractum*), «fa una mitja terça, i és prou bo, si bé una mica eixut» (StPol de Mar, 1925).

Malbé, tantes vegades mal analitzat pels etimologistes,⁴ és simplement compost del substantiu *bé* amb l'adjectiu *mal*, amb el significat originari de *fer mal bé* 'fer mal profit, anar a perdre's, fer mala fi', d'on *fer-se malbé* 'malbaratar-se' (després aplicat transitivament). Amb el sentit modern, és recollit des del Belv.: «fer *malbé* els béns, la hisenda, *abrasar*, *malbaratar*, dissipare bona»; Lab. hi afegeix «*fer-se malbé*: deteriorar molt la pròpia salut o hisenda, *aniquilarse*».

Usat per tota mena d'escr. del Princ. i de les Illes, des de l'*Atl.*: «Deu fills que tinc, com cíclops, d'espatlla i pit titànic, / pus l'home o arbre hont posan la mà, cau *fet malbé*», en l'original de 1877 si bé en la versió de 1878 ho canvià: «Tinc dotze fills, d'espatlla musclosa i pit titànic, / que, en guerra ab Déu, fan l'obra de l'univers *malbé*: / mes sota 'ls macs que tiran al cel, llur front satànic / caurà romput, y mare

demà ja no seré» (VI, 11b); «al capvespre 'l Jordi va arribar al mas: lo trobà esfondrat d'algunes bandes; les portes estaven fetes *malbé*, les finestres no tenian finestrons ---» en el reusenc JMartí Folguera (1877, *Lo caragirat*, 208); «t'haig de fer *malbé* la maquineta de la respiració!», EmVilanova, O. C. XI, 258; i ja ho lleigeixo en un doc. tarragonès de 1752: «tota persona que farà *malbé* empelts d'oliveres ---» (DRecasens, *La Secuita*, 69); i no menys a Mallorca: «els delfins hi abunden molt i sovint fan *malbé* ses xerxes dels pescadors», Arx. Ll. Salvador (p. 80).

Ja existeix l'essència d'això en els escriptors medievals, si bé llavors manté encara l'estat primerenc i primordial de frase composta, amb *bé* percebut com a mot bàsic, i amb el sentit de 'substància bona' o 'possessió, cosa que posseïm'. Ja Turmeda ho vincula a *mal profit*, si bé ell ho aplica a la procedència, i no al resultat: «Tant cant pots vuller esquivar / de mal just diners aplegar, / car tos hereus mai alegrar / no se'n porien: / si de *mal bé* vendrà l'anyell, / cert, mal profit farà la pell» (*Bons Amon.*, NCl., 155). Però, a continuació, ja es diu del profit que hagi de fer una cosa: fent valer la seva intervenció, amb una frase d'hàbil i exagerat desengany, en un afer que els interlocutors volen tant com ella, sense reconèixer-ho, s'exclama Plaerdemavida: «*Mal bé* hi meta Déu! —dix Pl.— Vostra Altesa ne ha lo plaer, e Tirant lo delit, e yo n'he lo pecat; mas... tant me dol, com no s'és fet, que de ràbia pense morir!», JnMartorell (princeps, cap. 281, NCl. IV, 181, Riq., 789).

D'altra banda ja ho trobarem, en algun text de llavors, ariat amb *fer* (al capdavant com avui, a desgrat de l'ordre dels mots); en Muntaner ben equivalent a 'fer mal profit': «aquells de dins los feyen exides, e daven-los de la malaventura assats; que negú dia no era que del menjar no-ls faessen levar tres o quatre vegades: axí mateix un bon dormir no-ls lexaven haver; sí que *mal bé* los faia e-l menjar e-l dormir» (§ 128, Casac. IV, 31.17). I en fi en Bernat Metge ja ha pres, fins i tot, el significat modern de 'malbaratar-se, fer-se malbé' (si es vol, 'fer mala fi, anar a la pèrdua'): «ab lo Sol siats colgat, / e noga-us qui noure porà: / car aquest món *mal bé* farà, / e creu que no-s trigarà molt» (*Medecina de tot mal*, NCl., 56.20).

Altrament aquest ús no pertot va antiquar-se ben bé, almenys a Mallorca: «No hey haurà consol per mi, / pues per lo que m'estimavas... / No sent el que sias morta / sinó qu'ets morta... intestada. // Oh, *mal bé* fasse el lleó / qui t'ha fet tastar... ses garres, / pues no m'ha dexat sa roba / sisquera, per recordansa!», GRoca i Seguí (1742-1813, *Piramo y Tisbe*, JMBover, *BiEscrBal.* II, 277.57.1). Per si ens quedés alguna incredulitat respecte de la identitat dels dos components, aquí tenim els paral·lels dialectals francesos, com *faire mau-bien* que cità Spitzer, i en forma encara més conscient i perspícua en parlats de Champagne: Mouzonnais «*mauvais bien* m. Vaurien, qui se conduit mal, fait le mal: *Ce gamin-là à Jeannette, ce n'est qu'un mauvais-bien*» (Goffart, *Revue de Champ. et de Brie*, 1897, 868).